

Pri tej priliki je v nekem daljšem govoru razvil svoj program ki obsega tri točka: 1. Napravo delavskih zakonov, ki bi uredili razmere mej kapitalisti in delavci; 2. preuredbo davkov in sicer tako, da bodo davkoplačevalci zmogli svoja bremena in 3. izdaje društvenih zakonov, ki naj bi utrdili razmere mej državljanskimi družbami in verskimi zadrugami. Ta program je rekel Dupuy, je oni, s katerim bo stopil pri prihodnjih volitvah pred volilce in katerega priporoča vsem republičanskim kandidatom.

Anglija. — Spodnja zbornica vzprejela je §. 2 irske predloge. Dasi se posvetovanje počasi viši in nasprotniki delajo velike ovire, je vendar skoro brozdvomno, da dobi Irska svojo samoupravo, četudi ne popolnoma po Gladstonejevi homeruli, kateri se bode dodal marsikateri dodatni zakon.

Obrtnija.

Čikago in Kolumbijeva razstava.

Dne 1. maja se je otvorila v Čikagu velika svetovna razstava. Mi smo obljubili svojim čitateljem, da bomo obširneje govorili o tej razstavi. Predno pa začnemo popis razstave, hočemo nekoliko spregovoriti o mestu samem, kjer se z razstavo slavi štiristoletnica odkritja Amerike.

Pred desetimi leti bi še ne bilo nobene dvombe, da bi se bila razstava priredila v Novem Yorku. Nobeno drugo mesto v Ameriki se ne bi moglo meriti z njim. Še sedaj, ko se je bil začel v zbornici razgovor, kje naj bode razstava, so Novoyorčani kar debelo gledali, da se o tem razpravlja. Niti misliti si niso mogli, da se bode kako drugo mesto poganjalo za razstavo. Ali oglasilo se je mesto Čikago na severno-ameriškem zapadu, in reči moramo, da so jo postavodajalci Zjedinjenih držav prav dobro pogodili, ko so se odločili za to mesto. Ne le, da je Čikago največ obljubilo za razstavo, temveč ima tudi uprav ameriški značaj v toliki meri, kakor nobeno drugo. To mesto tako rekoč še le nastaja, kakor vse v Ameriki n se odlikuje z vprav ameriško marljivostjo in hitrostjo.

Pred dvajsetimi leti je Čikago bilo mesto druge vrste. Ta čas je pa že prehitelo Boston, Baltimore, Cincinnati, St. Louis in Filadelfijo, in če tako dalje pojde, prehiteli, predno mine deset let, ponosni Novi York. V mnogih ozirih ga že sedaj prekaša.

Tako naglo še ni postalo nobeno mesto kakor Čikago. Pred šestdesetimi leti so tukaj, kjer je sedaj mesto, bile obširne, travnate, precej močvirne planjave. Še sedaj žive ljudje, ki so videli zidati prve hiše in se spominjajo, kako so lovili bivoie po krajih, kjer je sedaj mesto, ki ima nad tisoč ulic in skoro devetdeset tisoč hiš. Čikažani se norčujejo, da je nekdo izmed njih prednikov zaspal na prazni planjavi, in ko se je prebudil, je pa že bil nad njim sezidan velik hotel. Ta prisposoba je pa vsekako umestna, ako pomislimo, kako naglo so se zidale hiše posebno po drugem velikem požaru.

Baš sedaj je v Čikagu važna doba. Mesto zgublja svoj prvotni bolj kmetski značaj in postaja veliko industrijsko in trgovsko središče. V nekaterih delih mesta vidiš še vedno lesene bajte, v drugih pa velikanske pa-

lače, kakeršne bi tudi v največjih evropskih mestih zastoj iskal. Mesto ima najlepše parke in vile. V vsem se vidi, da mesto še ni dovršeno, temveč, da še le nastaja in se razvija. Tudi prebivalstvo se v Čikagu še ni tako zlilo v nekako ameriansko-angleško pleme, kakor drugod. V središču mesta pač gospoduje angleščina. Govori se večji del angleški, napisi so večji del angleški. V drugih delih mesta je pa prebivalstvo še precej ločeno po narodnostih. Tako imajo irske, nemške, češke, poljske i. t. d. dele mesta. Vsaka narodnost ima svojo šolo. Izmej poldruzega milijona ljudij, jih je le 300.000, ki so se rodili v Ameriki. Štiri petine je pa priseljenih Evropecev, ki se pa tukaj čutijo popolnoma domačine in so se hitro navzeli tudi vseh ameriških navad. V Čikagu je več Amerikancev, kakor ima prebivalcev Cincinnati, toliko Nemcev kakor v Hamburgu, več Ircev kakor v Dublinu. Mesto je zares pravi Babilon. Po neki statistiki je v Čikagu 472.000 Nemcev, 302.000 Američanov, 222.000 Ircev, 59.000 Čehov, 57.000 Poljakov, 49.000 Švedov, 47.000 Norvežanov, 43.000 Angležev, 17.000 Francozov, 16.000 Škotov, 15.000 Kanadcev, 14.000 Italijanov, 14.000 Zamorcev, 13.000 Rusov, 11.000 Dancev, 8.000 Rumuncev, 7.000 Holandcev, 5.000 Madjarov, 4.000 Švicarjev, 2.000 Kitajcev in še nekaj drugih narodnostij.

V Čikagu so poleg angleških tudi nemške, češke, poljske in druge šole. Ravno tako se v vsakem teh jezikov propoveduje v cerkvah. Vsaka narodnost ima svoje klube, društva, gledališča, časopise, da celo svoje bolnice in dobrodelne zavode. Časopisov izhaja kacic 600, mej tem 24 dnevnikov in 260 tednikov. Jedna polovica dnevnikov izhaja v angleščini, druga polovica pa v nemščini, češčini, poljščini, švedščini in norveščini. Tedniki pa izhajajo tudi v holandščini, danščini, italijanščini, francoščini, ruščini; da celo v hebrejščini izhaja jeden list.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Svetlobarvne usnjate rokovice se osnažijo, če jih drgnuš s platneno cunjjo, katero si namočil v pomerančnem soku. Rokovice drgni tako dolgo, da izgine vsa vlaga, potem jih pa obriši še z gorko cunjjo. Rokovice so potem kakor nove.

Kako se odpravijo mastne pege iz papirja? Mastne pege iz papirja odpraviš, ako nanje položiš čistega pivnega papirja in se nanj položi gorek gladež. Pivnik izvleče masčobo iz papirja. Tudi je dobro, če vzameš žgane magnezije in jej prideneš toliko bencina, da nastane masa, katera ne da nobene tekočine, ako jo stisneš. S to maso dobro zdrgni pege. Nekaj časa pusti magnezijo na papirji, potem jo pa otresi. Sveže pege hitro zginejo. Stare pa polagoma in se mora drgnjenje večkrat ponavljati.

Kvilaja lub dobro sredstvo za pranje. Ta lub, ki se dobi v vseh droguerijah polije se zvečer z vročo vodo, če mogoče z dežnico in zjutraj se lug odlije in zredči z vročo vodo. Svetlo blago se v tej vodi opere jedenkrat, temno pa dvakrat. Ko se blago splakne v čisti vodi, zavije se v čist robec, potem pa se precej vlažno zlika z gladežem na pravi strani.

Dobes jesih se napravi, če se vzame liter vode, liter vina ali pa jabolčnika in skupaj zmeša ter 90 g svežega kruha notri vrže in postavi na kak gorek kraj kacij osem dnij. Potem se precedi jesih skozi robec v kako posodo.

Kmetijstvo.

Črtice za sadjarje.

IX.

Nekatere sadne vrste se dado pomnožiti z nasi-panjem. Rastline, ki se pri korenini rade gosto razrašajo, se odrežejo prav pri tleh. Mladike, ki izrastejo iz korenine, se, ko dorastejo do 20 centimetrov, osujejo se s prstjo, tako da pridejo 10 do 15 centimetrov v zemljo. Čez štiri mesece se zopet osujejo, tako da pridejo 20 cm v zemljo. Mladike navadno že do jeseni naredo toliko korenin, da se lahko odločijo, od prvotne rastline, če pa ne, se pa puste še jedno leto.

To delo se lahko ponavlja slednje leto ali pa vsaj vsaki dve leti, kakor hitro poganjajo mladike. Čim močnejša je zemlja, tem hitreje mladike delajo korenine in tem hitreje rasto. Na ta način zamoreš pomnoževati smokve, kutne, češplje, ribez, bodeče grozdice in lesko.

Nekatere rastline se pomnožujejo s pripogibanjem. Prvotna rastlina se nekaj let močno prirezuje, da dobi obliko grma. Potem se pa mladike ali veje, ne da bi se odločile od prvotne rastline pripognejo in zakopljejo z zemljo. Okrog prvotne rastline se izkoplje okrogel jarek. Vejice ali mladike, ki se mislijo vkoreniniti, se lepo pripognejo v ta jarek, tako da se v jarku zvijejo v lok. Da pa hočejo ostati v tej legi, se pa na dnu jarka pritrdijo z lesenimi kavlji. Konci vejic se pa odrežejo 30 centimetrov nad zemljo. Potem se pa jarek lepo zasuje za rahlo prstjo. Pri tem glej, da konci vejic stoje, kolikor je moč navpično. Če je potrebno, priveži jih k majhnim količkom. Če se zasipljejo mladike, se to delo opravlja po leti, drugače pa jeseni, po zimi ali pa v zgodnji pomladi. Ko se rastline dovolj vkoreninijo, se kakor tudi pri prej omenjenem načinu pomnoževanja, iz zemlje izkopljejo, odločijo od prvotne rastline in drugam presade. Posebno trte se jako pogostem na ta način pomnožujejo. Pa tudi črne murbe, leska ribez, bodeče grozdice in smokve se lahko na opisani način pomnožujejo.

Nekaterniki pa imajo navado, da okrog prvotne rastline izkopljejo širok plitev jarek, katerega dolgost se določi po dolgosti najdaljših vej, katere se imajo pripogniti. Mladike oziroma veje se pripognejo v ta jarek in po vsej dolgosti pritrdijo k tlom z lesenimi kljukami. Tako se pusti tako dolgo, da očesa poženo po kacij 10 cm visoke mladike. Sedaj se pa pripognjene veje zasujejo kacij osem centimetrov globoko. To pomnoževanje se pri nekaterih rastlinah bolje obnese nego prejšnje.

Naposled je pa omeniti še pomnoževanja s cepljenjem. Tukaj ne mislim navadnega cepljenja. Če cepimo hruško

na hruško jablano na jablano, s tem nikakor nismo pomnožili sadnega drevja, temveč smo ga le požlahtnili. Drugače je pa, če cepimo hruško ali kutno na beli trn, češnjo na mahalep, marelico na trnuljo ali pa ribez na rumeno cvetoči ribez. Ta vrsta pomnoževanja sadnega drevja je pa tako redka, da za sadjarja nima skoro nobenega pomena. Težko se bode dobil kdo, ki bi drnulje ali beli trn presajal na vrte in ga cepil. Da se tako cepljenje ni bolje pomnožilo, temu je pač to krivo, ker se posebno dobro nikakor ne obnese. Sploh imajo vse druge vrste pomnoževanja rastlin izimši nekatere rastline manjši potem, od kar se v drevesnicah v večji množini vzgajajo iz semena sadne rastline.

Kmetijske raznoterosti.

Sajenje kumar. Kumarne pečke naj se dado poprej skaliti, predno se sade. Najbolje je, če se pečke poprej močijo jeden dan v dežnici ali mehki vodi, potem se pa denejo v volneno cunjo, katera se malo zmoči, in položi na kak gorek kraj. V par dneh pečke skale in se potem lahko takoj sade.

Pomeranče se dolgo ohranijo, če se zavijejo v mehek papir, potem pa denejo v zaboj. Ker se pa ne smejo druga druge dotikati, naj se vmes naloži sena. Zaboj naj se postavi v hladen suh kraj. Pomerančam škoduje sobna gorkota in pa dostop mrzlega zraka.

Klorovo apno se da mnogovrstno porabiti. Dobro varovalno sredstvo je pri živinskih kugah, zlasti boleznih na parkljih. Če ga natreseš na desko v hlevu in pustiš okno odprto, pobegnile bodo iz hleva vse muhe, ker jim je zopern duh tega apna. Živini ta duh ne škoduje. Ravno tako dober pomoček je proti mišim in podganam. Zelja se ne lotijo bolhe in gosenica, ako ga poškopiš z vode, v katero si djal klorovega apna. S klorovim apnom tudi preženeš gosenice iz sadnega drevja. Še celo metulji se ogibajo drevesa, ki se je poškopilo z vodo, v kateri je klorovo apno.

Poučni in zabavni del.

Stara Zagora.

(Konec.)

V tem stoletji se je v Stari Zagori začel pomnoževati bolgarski živelj in pridobivati vedno večji vpliv. Mesto je rastlo, če tudi razmere pod turško vlado za to niso bile ugodne. Po nekem ruskem poročilu je leta 1827. v Stari Zagori bilo 750 hiš. Deset let pozneje je Stara Zagora imela že nad 15.000 prebivalcev. Leta 1858. je v Stari Zagori bilo 1632 turških in 833 bolgarskih hiš. Mesto je že pod turško vlado slovelo zaradi svojih bolgarskih učilišč. Iz tega mesta je posebno pred osvobojenjem izšlo mnogo bolgarskih učiteljev in učiteljic, izmed katerih nekateri še dandanes delujejo ne le v Bolgariji, temveč tudi v bolgarskih delih evropske Turčije. Mej Bolgari in Turki je pa vladalo veliko nasprotje. Napredek Bolgarov bil je turškim veljakom vedno trn v peti.

Stari Zagorjanci so osvobojenje jako drago plačali. Pred rusko-turško vojno Turki v Stari Zagori niso tako neusmiljeno mesarili kakor drugod. Ponesrečen vstanek